

דף מקורות - פסח - מכת כינים

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור ליב' ניסן תשע"ו
א. שמות ח - 'ויאמר ד' אל משה אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכנם בכל ארץ מצרים. ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים. ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה. ויאמרו החרטמם אל פרעה אצבע אלוקים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ד. 'רש"י' - ולא יכלו - שאין השד שולט על בריה פחותה מכשעורה. אצבע אלוקים הוא - מכה זו אינה על ידי כשפים, מאת המקום היא.

ב. בראשית רבה צו - 'אל נא תקברני במצרים, למה שסופה של ארץ מצרים ללקות בכנים והיו מרחשות בתוך גופי לפיכך אל נא תקברני במצרים. שמות רבה י - 'למה הביא עליהם כנים לפי ששמו ישראל מכבדי חוצות ושוקים לפיכך נהפך עפרם לכנים וחופרין אמה על אמה ולא היה שם עפר שנאמר כל עפר הארץ היה כנים.. ילקו"ש וארא קפב - 'אמר הקב"ה, יבוא דבר שנברא מעפר ויפרע ממצרים שבקשו לאבד אומה משולה לעפר שנאמר ושמתי את זרעך כעפר הארץ.

ג. רא"ש - לפי שאין מכסף יכול לעשות כשפים אם אינו עומד ברגליו על הארץ כמו שמצינו בתלמוד על אותו מעשה ר"ש בן שטח שתפש פ' כשפניות והכניס פ' תלמידים וכל א' וא' הגביה אחת מהן ולא יכלו לעשות דבר בשביל שלא היה רגליהם על הארץ כמו כן הכא העפר היה כנים ולפיכך לא יכלו החרטומים לעשות בלהטיהם כן. חולין ז - 'אין עוד מלבדו אמר רבי חנינא ואפילו כשפים. ההיא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתיך אין עוד מלבדו כתיב והאמר ר' יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה.

ד. תהלים פ - 'וכנה אשר נטעה ימינך.. רש"י - המבוססת והמיושבת ל' והשיבך על כנך (בראשית מ') איוב כו - 'נטה צפון על תהו תלה ארץ על בלי מה. רש"י - אין כלום ביסוד כי הם עומדים באויר על חוזק זרועותיו של הקב"ה..

ה. עבודה זרה ג - 'אמר רב יהודה אמר רב שתיים עשרה שעות הוי היום.. שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים..

ו. שבת קז - 'ושאר שקצים כו' הא הורגן חייב מאן תנא אמר רבי ירמיה רבי אליעזר היא דתניא רבי אליעזר אומר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת מתקיף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה אלא מאילים.. שו"ע שטז - 'פרעוש.. ואסור להרגו.. אבל כנה, מותר להרגה. משנה ברורה .. -מה אילים מאדמים שפרים ורבים אף כל שפרים ורבים לאפוקי כנה דאינה באה מזכר ונקבה אלא באה מן הזיעה לא חשיבא בריה.. שבת יב - 'תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין הורגין את המאכולת בשבת דברי בית שמאי ובית הלל מתירין. רש"י - מאכולת - כינה. מתירין - ..מה אילים פרים ורבים - אף כל שפרה ורבה. וכינה אינה פרה ורבה, אלא מבשר אדם היא שורצת.

ז. ישעיהו ט' ט. - 'ויהי העם כמאכלת אש איש אל אחיו לא יחמלו. תנחומא בא ד - 'לא חזרו ירה עליהם חצים אלו הכנים שנא' ותהי הכנם באדם ובבהמה היו נכנסים בגופם של מצרים כחצים.

ח. פרי עץ חיים קכ' ע"ד - כנים הם גימטריא ק"ך כמנין ק"ך צירופי אלוקים.. ויוצא מכה זו מהוד שבמלכות שכן אמא עלאה עד הוד אתפשטת ומכה בקרקפתא של מלכות הרשעה.. לכן נמצאו שם כנים כי שם מושבם.

ט. לשם שבו ואחלמה הדע"ה ח"א ד"ו ד' יא.. - 'כל אותן הרשעים שעשו עצמן אלוהות פרעה וחירם ונבוכדנצר.. רק השם אלוקים לבד הוא מה שלקחו אותו העבודות זרות ג"כ משום שהוא מגילוי הגבורות והדינין, אשר משם נתהוו ומשם הוא יניקתם ומשם כל כוחם וקיומם.. כי הנה כל הרשעה כולה.. אחר שגרם החטא.. הנה מתלבש בו גם כן אור השכינה הקדושה אשר עליה נאמר כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא.. וכאשר רואה כי אור השכינה הוא אצלו ועם כל זה הנה הוא עושה כחפצו אז מלביש גאה וגאון בנפשו ועושה את עצמו אלוהות לומר שהכח שלו והממשלה שלו והשררה שלו..

י. שמות טו - 'תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ד' מקדש ד' כוננו יריך. רש"י - מכוון לשבתך - מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה אשר פעלת. ברכות נח - 'במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא.. וההוד זו בית המקדש.

יא. אורות הקודש ג' רסד - 'הזוהר שיש בכל פעולה וכל ענין בהיותו מואר באור האלוקי הוא מרומם מקדש, מגביר מעדן, ומרוה כל טוב. וכל מה שהופעת הקודש מתגברת על ידי התגברות המחשבה במרומי הקודש, כל נצוצות הטוב מתגדלים, מכל המצות מופיעות זהרורות עליוניות נפלאות, מרנינות לב ומשמחות נפש בזיו חיי נצח שלהם, ומכל מעשה עולמי, מכל תנועה, וכל כוסף לב, מתגלה הוד נחמד, שכולו אומר כבוד. וכל מה שהוא מתעלה על ידי מחשבתם של צדיקים הוא עולה ביקר שגיא. ואין קץ לאושר העולם כולו, הבא על ידי הרחבת הלב של צדיקים עליונים, שחבת החיים שלהם היא חבת קודש, הנובעת מכליון נפש בגבורה ועז למקור חיי החיים כולם, כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, הוד בית חיינו.

יב. קובץ ז' מד - 'הארת הקודש היא באה לעשות את הכל גדול ונצחי, כל שיח, כל תנועה, כל רעיון, כל חפץ, כל מפעל, מקטן ועד גדול. ואותו הנצח הוא ההוד, הוא הצביון המעטר את המציאות ביסודו. והנצחיות של העינים, ביסודם האלוקי היא מונחת, והיא תדיר מצויה עם כל..